

## DARS JARAYONIDA O'QUVCHILARNING DIQQATINI JAMLAH VA FAOLIGINI KUCHAYTIRISH

**Normuratova Gavhar Sherqobilovna**

*DXX ChQ "Yosh chegarachilar" harbiy-akademik litseyi biologiya fani o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada biz darslarni yanada qiziqarli va samarali qilish va o'quvchilarning dars jarayonida diqqatini jamlash va qiziqishini orttirish bo'yicha oddiy maslahatlarni ko'rib chiqamiz.*

**Kalit so'zlar:** *diqqat, innovatsion usullar, motivatsion roliklar, metod, rivojlanish, o'qitish.*

**Аннотация:** *В этой статье мы рассмотрим несколько простых советов, которые помогут сделать уроки более интересными и эффективными, а также сохранить концентрацию и вовлеченность учащихся во время урока.*

**Ключевые слова:** *внимание, инновационные методы, мотивационные видеоролики, метод, развитие, обучение.*

**Abstract:** *In this article, we will look at some simple tips to make lessons more interesting and effective, and to keep students focused and engaged.*

**Keywords:** *attention, innovative methods, motivational videos, method, development, training*

O'qituvchi doimiy ravishda ko'p sonli, turli ijtimoiy muhitdan chiqqan, xar-xil dunyoqarash va tarbiyaga ega o'quvchilar bilan ishlaydi. Har kimga yaqinlashish, o'z mavzusiga qiziqish va yangi ko'nikmalarni o'rgatish kerak. Ko'p narsa o'qituvchining o'ziga, materialni taqdim etish usuliga va sinf bilan o'rnatilgan o'zaro munosabatga bog'liq. Ko'pincha bolalar bilan ishlaganda ular bilan birinchi navbatda aloqa va ishonchli munosabatlar o'rnatishimiz kerak.

O'qituvchining diqqati unga qaratilmasa, o'quvchi zerikib, chalg'iydi. Yakkama-yakka ishlaganda bu muammoni hal qilsa bo'ladi, lekin ko'p sonli auditoriyalarda har bir o'quvchining diqqatini bir joyga jamlash va e'tiborini o'rganilayotgan mavzuga qaratish har doim ham muvaffaqiyatli amalga oshmaydi. Talaba o'qituvchining to'liq e'tiborini olish huquqiga ega, chalg'itadigan narsalar yo'q, lekin bu bilan ham talaba har doim ham darsga to'liq e'tibor qaratmaydi. Nima bilan bog'liq holda?

O'quvchilarning o'quv faoliyatini tashkil etishda birinchi bosqichfa o'quvchilar darsning maqsadi va vazifalari bilan tanishtirilishi kerak. O'qituvchi aniq dars rejasiga ega bo'lishi va boshida o'quvchidan umidlarini bildirishi kerak. Agar o'quvchi dars oxirida nimaga erishishi kerakligini tushunsa, u dars davomida yanada diqqatli bo'ladi. Bundan maqsad o'quvchilar bilan kontakti o'rnatish, ularni o'rgatilishi kerak bo'lgan mavzuga qiziqtirish va mavzuni o'rganishga stimullash. Buning uchun qandaydir noan'anaviy usul bilan mavzuni taqdim etish lozim. Mavzu taqdim etishda o'quvchilar uchun uning kerakli, hayotda qo'llaydigan jihatlariga alohida e'tibor qaratish kerak.

Dars mavzusini qiziqarli fakt yoki iqtibos bilan boshlang. Bu oddiy motivatsion so'zlar yoki motivatsion roliklar, qisqa metrajli filmlar shaklida ham bo'lishi mumkin.

O'quvchilarning diqqatini jamlashda o'quv materialini bayon qilishda emotsiyalar ham munim ahamiyatga ega.

Darsga his-tuyg'ularni qo'shing, o'quvchilarni rag'batlantiring. Hatto eng murakkab va zerikarli mavzuni ham jonli va qiziqarli tarzda aytib berish mumkin. Buni amalga oshirish uchun siz doska yonida turishingiz kerak, yoki yaxshiroq, sinf bo'ylab yurishingiz kerak, o'qituvchi harakatda bo'lishi kerak, lekin me'yorni ham unutmaslik kerak.

Materialni hissiy, faol imo-ishoralar bilan tushuntiring, o'quvchilarning ko'ziga qarab, ularning reaksiyasini kuzating. Parallel ravishda savollar bering, monoton hikoyadan qoching. Jonli va baquvvat notiq har doim darslik orqasida yashiringan g'amgin o'qituvchidan ko'ra ko'proq e'tiborni tortadi.

Sinfni qiziqtirish uchun ko'proq misollar keltiring. Ba'zan o'quvchilar nima uchun biologiyaning zerikarli qonunlarini bilish yoki matematikadan tenglamalarni yodlash kerakligini tushunmaydilar. Bu hayotda qanday foydali bo'lishi mumkin? Dars boshida ushbu savolga javob bering, hayotingizdan kulgili yoki qo'rqinchli voqeani aytib bering. Misol uchun, nima uchun siz mikrotolqinli pechga tuxum qo'ya olmaysiz yoki yalang'och elektr simga tegib ketgan odam bilan nima bo'ladi. Siz o'zingizning shaxsiy tajribangizni aytib o'tishingiz mumkin, siz ham maktab o'quvchisi bo'lgansiz va ko'p narsani bilmas edingiz. Hayotingizdagi qiziqarli, mavzuga doir misollar ham qiziqarli bayon etilsa o'quvchilarni jonli muloqot qilishga bilimlarni hayotda qo'llay olishi uchun zamin yaratadi.

Bolalarga darsda va tanaffus vaqtida dam olishga yordam bering

O'quvchining jismoniy holati yaxshi bo'lsa, miya ma'lumotni yaxshiroq qabul qiladi. Albatta, to'g'ri ovqatlanish va sog'lom uyqu salomatlikka ko'proq ta'sir qiladi. Ammo o'rganish jarayonida bolalarni yengillashtirish va stressni bartaraf etish ham muhimdir. Masalan, 5 daqiqalik mashq uchun tanaffus qiling. Bunda siz qandaydir mavzuga doir o'yin, mashq yoki lirik chekinish ham o'tkazishingiz mumkin. 80 daqiqa bir joyda o'tirib o'quvchi tabiiy ravishda zerikib qolishi mumkin.

O'qitishning yangi usullaridan foydalaning

O'quvchilar har doim o'qituvchilarni, mavzularni solishtiradilar, qaysi darslar ular uchun qiziqarliroq va qaysi biri zerikarli. Shuning uchun, ba'zida darslaringizga o'yin elementlarini qo'shish orqali klassik yondashuvlardan tashqariga chiqishingiz mumkin. Misol uchun, farzandlaringizdan muammoni hal qilishni so'rang, kim uni tezroq hal qilsa qandaydir rag'batlantirish yo'llarini o'ylab ko'ring. Gohida sinf tomonidan chalingan qarsaklar ham yaxshi rag'bat bo'lishi mumkin. O'zingizga qulay bo'lgan gadjetlaradn foydalanish maqsadga muvofiq, o'quvchilar bu yondashuvni albatta qadrlashadi.

O'quv jarayoniga yangi texnologiyalarni joriy etish

Internetda siz o'zingizning mavzuangiz bo'yicha juda ko'p foydali narsalarni topishingiz mumkin: darsingizni yaxshi to'ldiradigan va talabalarni qiziqtiradigan rasmlar, videolar, ilovalar, veb-saytlar. Shuningdek, siz ijtimoiy tarmoqlarda yoki messenjerda umumiy guruh yaratishingiz mumkin, unda siz foydali materiallarni joylashtirishingiz, o'quvchilarning savollariga javob berishingiz va norasmiy muhitda muloqot qilishingiz mumkin.

Intonatsiyangizni o'zgartiring

Intonatsiyani yoki nutq tezligini o'zgartirish, ovozni ko'tarish va tushirish - bu materialni ta'kidlash va o'quvchiga hozir diqqatni jamlash kerakligi haqida signal berish usullari. Ayrim o'qituvchilar juda baland ovozda mavzuni bayon qiladilar. O'quvchi dastlab diqqatini qaratgan bilan keyin unda moslashuv paydo bo'ladi. O'qituvchi jon kuydirib tushuntirgani bilan past ovozda intonatsiyani qo'shib tushuntirish undan ko'ra ko'proq samara beradi.

Tasvirlash. Dars mavzusiga oid qandaydir tasvir tayyorlang. Hech narsaga izoh berishning hojati yo'q - talabaga dialog boshlashiga ruxsat bering. Bu tasvir og'zaki ham bo'lishi mumkin. Bunda o'quvchida tasavvur qilish qobiliyati shakllanadi.

Darsni testdan boshlang. Dars boshida bir test olib, dars oxirida yana bir bor tekshirib ko'ring va dastlabki va yakuniy natijalarni taqqoslang - bu o'quvchiga dars davomida qanchalik ko'p narsalarni o'rganganligini va darsda e'tibor berish kerakligini ko'rsatadi.

Qiziqarli topshiriqlar tayyorlang. Talabaning qiziqishlariga va shu bilan birga kurs maqsadlariga mos keladigan topshiriqlarni tanlang. Biologiya darslarida muammoli vaziyatlarni tashkil etish yoki qaysidir ekologik muammoni yechish bo'yicha takliflar ishlab chiqish, avitaminoz yoki elementlar yetishmasligi natijasida paydo bo'lgan kasalliklarning belgilarini aytib uni paydo bo'lish abablari va davolashi haqida savollar berish kabi qiziqarli topshiriqlar, o'yinlar o'ylab topish mumkin

Talabadan sizdan keyin takrorlashni so'rang. Ushbu strategiya o'qituvchidan keyin ibora yoki jumlaning takrorlash uchun talaba diqqatini jamlashi kerak. Takrorlash - diqqat, talaffuz va intonatsiyani o'rgatish.

Bunda o'quvchi sergaklanib diqqatini jamlab oladi. Ma'ruza paytida tinglovchilardan biriga shaxsan murojaat qilish to'satdan harakat va tovush bilan diqqatni jismoniy jalb qilish ham muhim ahamiyatga ega.

O'quvchining diqqatini oshirish uchun sinfni faol jalb qiling. Bugungi kunda bizda ma'lumotlarga cheksiz kirish imkoniyati mavjud bo'lganligi sababli, o'qituvchi bilan muloqotda bo'lgan talabalar dars davomida amaliy ko'nikmalar va doimiy faollik kabi ko'proq taqdimot olishlari kerak. Agar sizning fikringizcha, ma'ruza hali ham zarur bo'lsa, talabalarni savollar orqali doimiy ravishda materialga "bog'lang".

Hazildan foydalaning. Dars mavzusi uchun bir nechta mos hazillarni tanlashga harakat qiling. Hazil - e'tiborni jalb qilishning yana bir usuli. Talabalar dars mavzusi kontekstida hazil qila oladigan o'qituvchilarni qadrlashadi. Masalan, "Insonning

tabiatga ta'siri" mavzusini o'rganayotganda o'quvchilarga qaysidir kulgili voqeani aytib bersangiz, bu ularning diqqatini ham o'ziga tortadi, ham kayfiyatini ko'taradi.

Talabani darsning qadriga ishonitirish. O'quvchini materialga jalb qilish uchun uni o'rgatayotgan narsangizning ahamiyatiga va mavzu unga qanday foyda keltirishiga ishonitiring. Misol uchun, agar siz dars davomida yozish ko'nikmalari ustida ishlashni rejalashtirmoqchi bo'lsangiz, uni yaxshi yozish qobiliyatiga ega bo'lish nima uchun muhimligini muhokama qilishdan boshlang: ular ishda yoki o'qishda qanday rol o'ynaydi.

Chizing. O'qituvchi barcha darslarda diagramma, grafik, jadval, chiziq va raqamlardan foydalanishi ko'proq samara beradi. Diktant ostida atama va qoidalarini yozib, bolalarni qiynamang. To'g'ri ba'zi hollarda bu zarur, lekin aksariyat hollarda bu jarayonni o'zgartirish mumkin va natija, albatta, yanada jozibador bo'ladi. Masalaln biologiya darslarida biogeotsenozni bir joyda chizilgan o'simlik, hayvon, zamburug;lar va bakteriyalar rasmi bilan ifodalab qoidani aytsa ko'proq esda qoladi. Yoki fotosintez jarayonini ovqat pishirishga qiyoslab, oshpaz, qozon, masalliq, quyosh, olov sifatida tasvirlash maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa o'rnida shuni aytishim joizki, o'quvchilarning diqqatini jamlash o'qituvchining mahoratiga va dars o'tish yo'nalishiga bog'liq. Agar u o'quvchilarni har tomonlama o'ziga qarata olsa, ularni jamoa bo'lib ishlashga olib kela olsa, uning barcha o'quvchilari bilimga chanqoq va ilimli bo'lib yuksalishadi. Buning uchun esa ko'proq izlanish va o'z ustida ishlash lozimdir.

#### ADABIYOTLAR:

1. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toldirilgan ikkinchi nashri .- Toshkent:"O'zbekiston"nashriyoti, 2022.-416 bet. ISBN 978-9943-7951-7-4
- 2.ФИО автора: Худайбергенова Айгул Исаковна- амалиётчи психолог, Odamova O'g'iljon Urganch Davlat universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrası katta o'qituvchisi Название публикации: «Boshlang'ich sinflarda diqqatni korreksiyalash va o'zlashtirmaslikning oldini olish»
3. Usmonova Q.S. Boshlangish ta'limda Filandiya ta'lim tizimini imkoniyatlari . Международный научный журнал № 4 (100), часть 2 «Научный импульс» Ноябрь, 2022./4. 899-903-b
4. Usmonova Q.S Development of Steam International Assessment Program in Primary Education. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND CULTURE. 30th Apr 2023. 242-244 s
5. I.U. Tajibayev, R.F. Pardaboyeva "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida diqqatni jamlash va past o'zlashtirishni oldini olish". Academic Research in Educational Sciences